

Інформаційна довідка
до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 97 Закону
України «Про Національну поліцію» щодо встановлення справедливості у
призначенні грошової допомоги поліцейським»
*(реєстр. № 11303 від 29.05.2024)**

Анотація. В інформаційній довідці аналізуються положення проекту Закону України «Про внесення змін до статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» щодо встановлення справедливості під час призначення грошової допомоги поліцейським»; розглядаються питання посилення соціального захисту поліцейських та необхідності врегулювання ситуацій, коли встановлення інвалідності поліцейським відбувається до звільнення зі служби за станом здоров'я. За результатами аналізу вивчаються ризики представленого законопроекту.

Ключові слова: одноразова грошова допомога, проходження служби, органи внутрішніх справ, поліцейський, інвалідність, захворювання, поранення (контузія, травми або каліцтво), виплати, звільнення з органів поліції, воєнний стан.

Метою законопроекту є посилення соціальних гарантій поліцейських, встановлення засад справедливості під час призначення одноразової грошової допомоги поліцейським, яким було відмовлено у виплаті такої допомоги через встановлення їм інвалідності до звільнення зі служби, що передбачає посилення соціального захисту інвалідів із числа поліцейських, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання службових обов'язків у період дії воєнного стану.

У зв'язку з цим пропонується викласти в новій редакції пункти 3 та 4 частини першої статті 97 Закону «Про Національну поліцію», в яких запровадити норми щодо призначення та виплати одноразової грошової допомоги поліцейським не лише у разі встановлення їм інвалідності протягом шести місяців після звільнення з органів поліції внаслідок стану здоров'я, але і в разі встановлення інвалідності під час проходження служби в органах поліції та подальшого звільнення за цих підстав із лав поліції.

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити такі ризики його положень.

У запропонованій редакції пункту 3 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» вказано на право поліцейського, який проходить службу та отримав інвалідність внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним службових обов'язків, звертатися із рапортом (заявою) на призначення та отримання одноразової грошової допомоги.

Призначення інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання поліцейським службових обов'язків в умовах правового режиму воєнного стану, регламентується постановами Кабінету Міністрів України «Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України» від 8 березня 2022 року № 225 та «Питання медико-соціальної експертизи» від 3 грудня 2009 року № 1317.

Нормативно закріплено, що встановлення інвалідності здійснюється на підставі висновків медико-соціальної експертизи за результатами проведення засідань медико-соціальних експертних комісій, які мають відповідну функціональність і компетенцію щодо схвалення таких висновків.

Пункт 19² Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року, регламентує, що причинний зв'язок інвалідності з перебуванням особи на фронті або з виконанням нею інших службових обов'язків встановлюється на підставі постанови військово-лікарської комісії, оформленої як довідка військово-лікарської комісії, свідоцтва про хворобу або витягу з протоколу засідання штатної військово-лікарської комісії, що підтверджують факт отримання поранення (захворювання).

Пункт 19³ Положення встановлює, що причинно-наслідковий зв'язок інвалідності з пораненням, контузією, каліцтвом або захворюванням, одержаними під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України з 24 лютого 2022 року – на території проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, встановлюється на підставі рішення міжвідомчої комісії з питань встановлення факту отримання особами поранень чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

Таким чином, призначення інвалідності можливе лише за рішенням (висновком) медико-соціальної експертизи за результатами проведення засідань медико-соціальних експертних комісій на підставі наявної медичної документації потерпілого.

Отримання групи інвалідності на підставі медичного висновку не є виключною (єдиною) підставою для звернення до керівництва органів поліції щодо отримання одноразової грошової допомоги. Таким чином, формування пакета документів для призначення та виплати одноразової грошової допомоги в органах поліції займає тривалий час і здійснюється підрозділами фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку у взаємодії з підрозділами кадрового забезпечення, службами державного нагляду за охороною праці органів поліції та закладів освіти, а також працівниками медичної (військово-лікарської) комісії Міністерства внутрішніх справ України.

Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського» від 11 січня 2016 року № 4 врегульована процедура здійснення виплат одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського.

Запропоновані зміни до пунктів 3, 4 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» вже є унормованими та деяким чином дублюють пункти 3, 4 Розділу I Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.01.2016 року № 4, у редакції наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21.09.2017 року № 788. Зокрема, підпункт 3 пункту 3 Розділу I зазначеного Порядку встановлює, що рапорт (заява) про виплату одноразової грошової допомоги у разі втрати працездатності (інвалідності) поліцейського подається керівнику органу поліції, навчального закладу за останнім місцем проходження служби поліцейським або за останнім місцем проходження поліцейським служби перед відрядженням до інших органів. У разі, коли такий орган (заклад, установу) ліквідовано, заява подається до органу (закладу, установи) за місцем зберігання особової справи.

У місячний строк із дня реєстрації документів, необхідних для виплати одноразової грошової допомоги, фінансові підрозділи органів поліції готують висновок про призначення одноразової грошової допомоги за встановленою формою. Тобто сам факт звернення поліцейського з рапортом про виплату не є вагомим підґрунтям для здійснення нарахування та виплати одноразової грошової допомоги внаслідок отримання ним інвалідності. А припущення, викладені в пояснювальній записці до законопроекту, про те, що зазвичай поліцейські отримують групу інвалідності за 1–2 тижні до дати офіційного звільнення зі служби, є хибним, необґрунтованим та неузгодженим із сучасною практикою.

Жодних законодавчих обмежень і заборон щодо права звернення із рапортом (заявою) діючого поліцейського або особи, звільненої з лав поліції, не встановлено. Також нормативно чітко врегульовані процедурні питання призначення та отримання одноразової грошової допомоги поліцейськими у разі їхнього звільнення з Національної поліції України за станом здоров'я на підставі отримання інвалідності під час виконання ними службових обов'язків.

У Прикінцевих та перехідних положеннях представленого законопроекту визначено, що одноразова грошова допомога виплачується особам, які звертались із заявою (рапортом) про виплату такої одноразової грошової допомоги та яким було відмовлено в її нарахуванні та виплаті на підставі того, що визначення інвалідності цим особам відбулося під час їх служби в органах поліції або в інших органах, за умови, що вони не отримали таку одноразову грошову допомогу за рішенням суду.

Зокрема, відповідно до частини другої статті 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Тобто кожному надається право на оскарження відмови у

призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги у випадку встановлення особі інвалідності внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час виконання ним службових обов'язків.

Виплати одноразової грошової допомоги мають диференційований і персоналізований характер, враховують час призначення інвалідності та здійснюються на підставі представленої документації, яка індивідуально подається в кожному окремому випадку. Така процедура не може відбуватися стихійно, без дотримання встановлених нормативних вимог. У випадку відмови в нарахуванні та отриманні одноразової грошової допомоги, така відмова оформлюється рішенням посадових (службових) осіб органів поліції і не може бути автоматично скасована.

Тобто запропоновані норми, викладені в Прикінцевих та перехідних положеннях законопроекту, не узгоджуються з чинним законодавством, оскільки в Україні відсутня процедура автоматичного скасування рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб у позасудовий спосіб.

Також наявна судова практика за результатами розгляду скарг поліцейських або колишніх поліцейських щодо відмови у призначенні та отриманні одноразової грошової допомоги в разі втрати працездатності (встановлення інвалідності), жодним чином не пов'язана з часовими рамками права на звернення з рапортом (заявою) поліцейського або колишнього працівника органу поліції, що є абсолютним правом особи-заявника, яке жодним чином не обмежується.

На нашу думку, уникнення спірних ситуацій у контексті окресленого питання потребуватиме тлумачення норм законодавства, присвячених процедурі (умовам та порядку) призначення і виплати одноразової грошової допомоги поліцейським, які отримали інвалідність, на підставі рішень Верховного Суду з метою забезпечення однакового застосування закону всіма судами на території держави.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*